

Nieuws uit de Hervormde Gemeente Elspeet

2020 | Week 12

Predikant: ds. M. van Kooten

Nunspeterweg 4

8075 AC Elspeet

Tel. 0577-491206

E-mail: m.vankooten@solcon.nl

Scriba: ouderling J. Fijan

Zichtweg 3

8075 CN Elspeet

Tel. 0577-491098

E-mail: scriba@hervormd-elspeet.nl

IBAN Coll. van Kerkrentmeesters Herv. Gem.:

NL29 RABO 0384 7680 75

IBAN Coll. van Diakenen Herv. Gem.:

NL61 RABO 0347 5000 99

Diensten

D.V. zondag 22 maart 2020

09.30 uur ds. M. van Kooten

15.00 uur ds. M. van Kooten

D.V. woensdag 25 maart 2020

19.30 uur ds. M. van Kooten (Bijbellezing)

Collecten

1. Kerk

2. Instandhouding predikantsplaats

3. Kerk (deurcollecte)

Van harte aanbevolen

Kerkauto

Als u door omstandigheden niet zelf naar de kerk kunt komen en toch graag naar de kerk wilt, dan kunt u gebruik maken van de kerkauto. Wilt u opgehaald en thuisgebracht worden? Neem dan contact op met diaken G. van der Zande telefoonnummer 0620590322

Vrijwillige hulpdienst

De vrijwillige hulpdienst is er voor iedereen in onze kerkelijke gemeente die tijdelijk hulp nodig heeft b.v. door ziekte bij ouderdom of om andere redenen. Heeft u vragen of wilt u gebruik maken van de vrijwillige hulpdienst neem dan contact op met Evelien v.d. Brink 492159 of Gretha van het Goor 491380

Catechisaties

Helaas moesten we door de coronacrisis abrupt stoppen met het geven van catechisatie. Alleen met de belijdeniscatechisaties gaan we verder. Uiteraard Deo Volente.

Maatregelen Coronavirus

Afgelopen zondag hebben we noodmaatregelen moeten treffen voor de kerkdiensten van onze gemeente. Nu de ontwikkelingen zo snel gaan, is het niet mogelijk om actuele informatie via de kerkbode te verspreiden. Nieuwe berichtgeving voor komende zondag en komende weken zal via de website (www.hervormd-elspeet.nl) bekendgemaakt worden. Graag ontvangen we ook van u uw e-mailadres, zodat we berichten ook per mail kunnen verzenden (scriba@hervormd-elspeet.nl). Wilt u ook via WhatsApp berichten ontvangen, dan kunt u dit doorgeven aan de scriba (06-52801724). Hebt u vragen over de maatregelen of wilt u uw zorgen met de kerkenraad delen, wilt u dan ook contact opnemen met de scriba. Hij zal ook voor de communicatie zorgen. We roepen u op om hierin gezamenlijk onze verantwoordelijkheid te verstaan.

Als u geen mogelijkheid hebt om thuis mee te luisteren, wilt u dit dan doorgeven aan ouderling E. Mul-

der (06-12897617). We kunnen hier dan komende week rekening mee houden.

Laat u door deze maatregelen niet weerhouden om u (op aangepaste wijze en locatie) onder het Woord te zetten met de bede:

Geef heden ons ons daag'lijks brood;

Betoon Uw trouwe zorg in nood;

Gij weet, wat elk op aard' behoev';

Dat ons dan geen gebrek bedroev';

Dat nooit Uw zegen van ons wijk',

Die maakt alleen ons blij en rijk.

Voor het dagelijks leven, de gezondheid, maar bovenal voor het geestelijk leven. Weet u het nog van het Heilig Avondmaal? Christus is het Brood des levens; die tot Hem komt zal geenzins hongeren en die in Hem gelooft, zal nimmermeer dorsten.

Dat kunnen we geen van allen missen.

Bijbellezing

D.V. woensdag 25 maart zal er Bijbellezing zijn in de kerk. Omdat de opkomst helaas nooit zo hoog is kan dat gewoon voortgang hebben. We hopen verder te gaan met de behandeling van de brief aan de Filippenzen. Hoofdstuk 3 is aan de orde. Aanvang 19.30 uur.

Goede doelen markt

De Goede doelenmarkt die D.V. 8 april gepland staat gaat vanwege het coronavirus niet door. In het vorige stukje stond de vraag om tweedehands kleding en levensmiddelen te brengen op verschillende adressen. We willen u vragen dit nu niet te doen. Een hartelijke groet van de organisatie.

Zangavond Timotheos

Alle geplande bijeenkomsten en activiteiten van stichting Timotheos in maart en april worden vanwege het coronavirus afgelast. Zie voor verdere info de website: www.timotheos.nl.

Zorgcentrum Oranjarahof deels gesloten

Vanwege het risico van besmetting van het coronavirus zijn inmiddels alle welzijnsactiviteiten van Oranjarahof afgezegd tot 6 april a.s. Daarnaast moesten we de groepen van de bezoekers die op basis van indicatie/toewijzing bij ons zijn per dinsdag 17 maart stopzetten. Ook ons Wijkontmoetingscentrum is gesloten.

De maaltijden aan huis blijven wel bezorgd. De keukens kan extra inzetten bij meerdere vragen om een maaltijd voor de thuiswonende ouderen.

De meeste vrijwilligers hebben we ook gevraagd thuis te blijven.

Met elkaar doen we ons uiterste best besmetting te voorkomen.

Komt u anders even bij ons binnen lopen.. wilt u dat in deze periode niet doen.

Heeft u vragen, zit u thuis ergens mee, twijfelt u of dit of dat nu wel/niet doorgaat, belt u ons.

Vele ouderen hebben nu bijzonder moeilijk; een lange tijd alleen in hun huis, en zorgen over dit virus. Wilt u aan hen denken.

Ons gebed is voor ons allen, dat de HEERE ons in deze zal bewaren; en wil zegenen met wijsheid voor de mensen om ons heen en onszelf. Wanneer u vragen daarover heeft, belt u ons gerust. Tijdens de ochtenduren 8.30-12.30 uur zijn wij beschikbaar.

Een hartelijke groet vanuit Oranjarahof

Revoke

De ontmoetingsdag voor kinderloze echtparen was gepland op 28 maart in Lunteren gaat in verband met de coronacrisis niet door.

Jodenkamp Elspeet (slot)

Het Jodenkamp in Elspeet kwam er niet. Hoewel het Jodenkamp in Elspeet niet doorging, koos enkele maanden later de Joodse Jeugdorganisatie bij hun zestiende landdag op de vierde zondag van juni 1939 de Paasheuvel in Vierhouten uit om daar met 1500 jongelui een openlucht bijeenkomst te houden. Deze Zionistische beweging probeerde de jeugd te stimuleren om naar Palestina te gaan. In het Nieuw Israëlitisch Weekblad van 30 juni 1939 is daar uitgebreid verslag van gedaan. Het niet doorgaan van het kamp te Elspeet kwam niet ter sprake. Wel werd de jeugd – waaronder vele Duits vluchtelingen- er op gewezen dat de tegenslagen het Joodse volk teisteren geen verzwakking van hun wil mochten betekenen. Jo Melkman, voorzitter van de Joodse Jeugdorganisatie zei op de landdag die omlijst werd met toneel, ballet en voetbal in zijn slotwoord dat de Joden in moeilijke tijdsomstandigheden leefden maar dat daar ook wat groots in schuilde. Hij haalde een Joods dichter aan die placht te zeggen 'we zijn het laatste geslacht der verbanning, het eerste der bevrijding'.

In dat zelfde blad werd ook de jeugd uitgenodigd om op vakantie te komen op een boerderij in de nabijheid van Garderen. We lezen: 'Zo langzamerhand nadert weer de tijd, waarin we alle mogelijke plannen gaan maken voor de komende vakantie. In deze voor ons volk zo uiterst moeilijke tijden heeft ieder van ons de behoefte om eens geheel vrij te zijn

van alles dagelijkse besommingen en zorgen. Vooral nu gevoelen wij dubbel de noodzakelijkheid om contact te zoeken met gelijkgezinden, om zodoende in een zorgenvrije omgeving weer eens een beetje aan ons zelf te denken en ons Joods bewustzijn te verdiepen en te versterken. Ook mogen wij de problemen die ons bezig houden, niet zonder meer van ons afschuiven en is het van het grootste belang, dat deskundigen ons antwoord geven op vele vragen, die ongetwijfeld dagelijks zullen gesteld worden. Voor dit alles is in de verschillende kampen die door de N.A.J.J.O. worden georganiseerd, ruimschoots gelegenheid. Hier kunnen jullie vakantie vieren in een dóór en dóór Joodse sfeer. De kamporganisatie heeft beslag weten te leggen op een bij uitstek geschikte boerderij in de prachtige omgeving van Garderen, midden op de Veluwe gelegen. Alle factoren van het welslagen ervan zijn dan ook ruimschoots aanwezig. Meld je dan spoedig aan! Niet wetende, dat een jaar later het zwaard boven hun hoofd hing. Nu het Jodenkamp in Elspeet door de regering werd afgewezen was het Amersveld in de omgeving van het Drenthse Westerbork –toen nog een onbekende plaats- het doel om een kamp te realiseren. Woedend was de redacteur van het NSB-blad 'Volk en Vaderland'. Hij schreef in de krant van 31 maart 1939: 'In deze provincie zal de huidige regering thans een nieuw Jeruzalem stichten: Het hart van Drenthe wordt de Joden ter bewoning gegeven. In de gemeente Westerbork zal het kamp gevestigd worden, dat de Veluwe afwees, omdat- ja waarom eigenlijk? Eerlijk gezegd heeft ons het verzet tegen de keuze van Elspeet verbaasd. Heeft het menslievend en gastvrije Nederland niet zijn grenzen traanogend opengezet voor deze verjaagde stumpers? Heeft moeder Holland hen niet gekoesterd aan haar boezem, niet ruimschoots geofferd om hen te voeden en te kleden, al hongerden zij niet en waren zij niet naakt, terwijl wel eigen kinderen hongerden en slecht gekleed waren? Zou het niet vanzelfsprekend zijn geweest als het met handgeklap begroet ware, toen deze lieden op de schone Veluwe een rustig vakantieverblijf tot in lengte van jaren werd in uitzicht gesteld. Maar nee, niet alleen de oer-bewoners van dat vakantieoord, hoewel met vreemdelingenverkeer zeer vertrouwd en daar erg op gesteld kwamen in verzet. Landelijke bonden als de A.N.W.B. en de V.V.V. schoten uit de slof tegen het menslievend plan. Gedeputeerde Staten van Gelderland bleek er helemaal niet mee ingenomen! Van zoveel weerstand geschrokken, trok de regering de melk op en Elspeet blijft verschoond van de arme vluchtelingen.'

Evenals in commentaren van andere kranten lezen we opnieuw niet dat de koningin de doorslag heeft gegeven. Was dat bekend geweest bij de NSB redacteur dan had hij dat zeker vermeld!

De redacteur van het NSB weekblad meende dat de regering was beïnvloed door 'waakzame Nederlandse Joden, die hun soortgenoten graag behoorlijk willen laten wonen, ja wellicht geleid door kinderlijke herinneringen aan dat roerende boekje over 'het Jodinnetje van Elspeet' met het Veluwe-plan voor de dag kwam'.

Even ter onderbreking; 't Jodinnetje van Elspeet' is een roman die in 1895 verscheen en geschreven is door Bertha Elizabeth van Osselen- van Delden (1847-1936). Zij was de vrouw van een Puttens notaris die blind werd. Om in het onderhoud te voorzien begon ze te schrijven. 't Jodinnetje van Elspeet Veluwe' was haar debuut. Na de eerste druk verschenen er nog vijf herdrukken, te weten in 1901, 1910, 1919, 1936 en 1950. Toen was het blijkbaar uit met de belangstelling. De roman die aanvankelijk zo'n succes was dat koningin Wilhelmina en prinses Juliana de schrijfster uit bewondering opzochten, was louter fictief. Het gaat over een eenvoudig Joods meisje uit Elspeet dat zangkwaliteiten heeft maar geen gelegenheid krijgt om daarvoor te studeren. Na ontvoering door kermisklanten die brood in het begaafde meisje zien en het succes dat ze boekt krijgt het kind alsnog van haar vader de goedkeuring om voor operazangeres opgeleid te worden. Hoewel de schrijfster het verhaal gedeeltelijk in Elspeet laat afspelen zou de NSB redacteur kunnen weten dat de opera toen wel heel ver bij de belevingswereld van de doorsnee Elspeter afstond.

De redacteur van het NSB-blad vervolgde evenwel: 'Dat kamp op het mooiste stukje van Nederland? Dat kamp temidden van de bezittingen van zeer rijke landgenoten? Dat kamp daar, waar men in de zomer zijn vertier in een reine natuur zoekt? Nee, dat kon toch niet. Dat kamp mocht die plek toch niet .... verontreinigen. Het kwam zo ver dat de deftige Nieuwe Rotterdamse Courant zich vergat. Zij plaatste een stuk van prof. Jager Gerlings, waarin deze niets meer of minder schreef, dan dat –stel u het zich voor!- de oereigen zeden van de Veluwse bevolking bedreigd zouden worden door die duizenden volksvreemden met andere zeden en andere godsdienst, terwijl er bovendien... en zo groot aantal verkeerde elementen onder deze mensen zijn! Wij hebben onze ogen uitgewreven: verkeerde elementen en dan nog wel 'zovele' onder die brave vluchtelingen om ras en geloof! Andere zeden en andere godsdienst: het

kamp zou er een zijn voor niet alleen Joden maar ook 'christelijke' vluchtelingen, een mengsel dus, zoals immers de Nederlandse bevolking ook een mengsel van zeden en godsdiensten is met allemaal gelijke rechten vanwege het niet meedoen aan barbaarse rassentheorien. Niettemin de professor zag er een gevaar in en de NRC nam het op en de regering luisterde er blijkbaar naar, want het kamp komt niet in Elspeet. Tot grote vreugde der bevolking. Om nu maar alle verdere geharrewar te voorkomen is de knoop doorgehakt en het kamp naar Drenthe verwezen. Daar zal de ANWB niet warm over lopen en de VVV evenmin, want daarin wonen maar klein boeren. Drenthe is er goed voor!

Niet lang is Westerbork een opvangcentrum van Joden geweest. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd het al spoedig een oord waarin Joden zouden worden gevangen gehouden om ze uiteindelijk te vervoeren naar de vernietigingskampen in Auschwitz, Sobibor enz. Meer dan 100.000 Joden zijn in veewagens naar Westerbork en vandaar naar vernietigingskampen vervoerd.

Hoewel er geen Jodenopvang in Elspeet kwam zijn er wel zijn er een zestigtal Joden gehuisvest op wat nu Mennorode heet. Sinds 1925 waren daar vakantiebarakken voor de leden van de Doopgezinde broederschap. De nood van de Joden greep deze mensen aan. Daarom stelden zij hun ruimte beschikbaar voor hen. Het waren vooral christen-Joden die er terecht kwamen. Zij verbleven er van 25 augustus tot 30 oktober 1939. Omdat het in de winter het verblijf in de barakken veel te koud was zijn ze toen overgeplaatst naar het Zeeuwse Sluis. Uiteindelijk zijn ze ook in Westerbork terecht gekomen. De meesten van dit aantal Joden heeft de oorlog echter wel overleefd.

Het vluchtelingenkamp in Elspeet is er niet gekomen. De reden waarom het plan is afgeblazen verdient geen schoonheidsprijs. Nu de andere kant: Stel eens, dat in Elspeet dit kamp wel was gekomen. Dan had uiteindelijk dit kamp wat bedoeld was als opvangcentrum tot een doorgangshuis naar de vernietigingskampen zijn geweest, zoals dat in Westerbork het geval was.

Toen de Jodenvervolging in ons land na de bezetting plaatsvond zijn er verschillende Joden geweest die in Elspeet een onderduikadres vonden. O.a. aan de Apeldoornseweg, Sluiterweg en Stakenbergweg waren er Joodse onderduikers. Voor de slag rond Arnhem in september 1944 kwamen er evacuees naar Elspeet waaronder zich ook Joden bevonden. Er vonden er ook onderdak in de pastorie bij ds. La-

mens. Het aantal Joden dat hier en daar een veilig onderkomen vond is gering tegenover het grote aantal dat gruweladig is omgebracht, waaronder ook een veertigtal Almelose Joden die aanvankelijk te werk werden gesteld in het zogenaamde Jodenbos tussen Nunspeet en Elspeet en vervolgens op transport werden gesteld in de nacht van 2 op 3 oktober 1942.

In de bevrijdingspreek die ds. Lamens op 20 april 1945 in de hervormde kerk hield zei hij dienaangaande: 'Met diepe eerbied gemeente gedenken wij hen, die zo vielen. Want het waren mensen, die voor een eeuwigheid geschapen waren. En elk land dat zich vergrijpt aan de Jood, het zal leren verstaan tot zijn eigen nadeel: Mij komt de wrake toe, zegt de Heere'

Bij de diensten

Komende zondag hopen we tweemaal voor te gaan. 's Middags zal er weer een afdeling van de Heidelberger Catechismus ter sprake worden gebracht, namelijk vraag en antwoord 37, over het lijden van de Zaligmaker. Toepasselijker stof in de lijdenstijd is er niet. Op deze zondagsafdeling schreef Hazeu een gedicht te zingen op de wijs van Psalm 52:

Wat zegt gij met het woord geleden?
Dat Hij met ziel en lijf
Zijn gansen levenstijd beneden
Zolang Hij Zijn verblijf
Op 'd aarde had, vol angst en strijd
Aan ons heeft toegewijd.

Doch meest aan 't einde van Zijn leven
De toornigheid van God
Die op de zonden was gebleven
(Met hoon, en smaad en spot)
Van 't ganse menselijk geslacht
Gedragen heeft, met kracht.

Dat Hij ons door Zijn smartlijk lijden
Als met één offer zou
Aan lijf en ziel van straf bevrijden,
Zo liefderijk als trouw,
En schenken Gods gerechtigheid
Die ons ten hemel leidt.

Ter overdenking

In onzekere tijden is vooral het gebed zo nodig. Hierbij een gebed van Johannes Calvijn dat hij uitsprak bij een preek over Klaagliederen 3:32-39:

Geef, almachtige God, aangezien wij vandaag de dag door zovele beroerten heen en weer gedreven worden en in de wereld alles in verwarring is, en waarheen wij onze ogen ook wenden, niets dan dikke duisternis ons tegemoet komt, dat wij leren alle hindernissen te overwinnen en onze ogen boven de wereld te verheffen, opdat we op die manier erkennen dat alles wat ons nu toevallig lijkt te geschieden, door Uw aanbiddelijke raad wordt bestuurd, opdat we daardoor naar U zouden verlangen en zouden weten dat er voor ons altijd hulp voorhanden is in Uw barmhartigheid, zo dikwijls als wij ootmoedig vergeving zoeken voor al onze overtredingen, in Christus Jezus, onze Heere. Amen

de redactie